

PORTRÄTTET

Otto Reinhold Klingspor, född på Stora Kärr, ?? socken i Närke den 21 september 1751 och död i Itzehoe i Holstein 1802.

Otto Reinhold Klingspor föddes 1751 på Stora Kärr i Skaraborg, som son till friherre Christian Fredrik Klingspor (1711-1785) och Anna Magdalena Pauli (1721-1774). Han var nummer fyra i en syskonskara på sex. Wilhelm Mauritz, som porträtterades i årsredogörelsen för år 1999, var äldsta barnet i samma syskonskara. Om syskonens barndom vet man inte mycket, men man kan ana, om man blickar framåt, att det rörde sig om en skara begåvade och påhittiga barn. Otto Reinholds karriär kan delvis förklaras med hans "vinnande sätt", som samtida vittnat om.

Han valde, som de flesta Klingsporar vid den tiden, den militära banan. I ett brev som återfinns i original i krigsarkivet, svär han den 24 mars 1771 sin trohet till den blivande kungen Gustav III. Den 20 år unge mannen är då löjtnant vid Jämtlands regemente. Sexton år senare återfinns han vid Björneborgs regemente i Finland.

Gustav III, som nu blivit kung, var en humanismens förespråkare och drev igenom ett omfattande reformprogram. Han förbjöd tortyr och gav tjänstemän rätt att avgå vid sjuttio års ålder. Men kritiken växte mot kungen, bland annat på grund av ett slösaktigt hovliv. Hans strävan att utöka kungamakten skapade opposition bland adeln, som inte ville förlora sitt inflytande.

För att söka vända oppositionen beslöt kungen att påbörja ett som han hoppades framgångsrikt anfallskrig mot Ryssland. Den 1 augusti 1788 överskred de svenska trupperna den finskryska gränsen. Klingspor tjänstgjorde då som premiärmajor vid Björneborgs regemente. Men kriget fick inte den effekt som kungen tänkt sig, tvärtom, och officerarna vid fronten gjorde myteri. Fred och riksdagsinkallelse var deras mål. Officerarna kallade till möte i *Anjala* gård väster om Kymmene älv i Finland. Man ville ordna fred med ryssarna bakom ryggen på kungen. Mötet samlade 113 officerare och tjänstemän.

Klingspor, som ansågs vara kungen och hovet trogen, sällade sig nu plötsligt till gruppen av officerare som agiterade mot kungen inför generalmajor Carl Gustaf Armfelt och chefen för Björneborgs regemente

S. von Otter. Gruppen krävde att man skulle skicka en skrivelse till den ryska kejsarinnan Katarina II - den s.k. *Liikalanoten* - med begäran om fredsförhandling. Några officerare, främst den finske majoren Johan Anders Jägerhorn ville dessutom skilja Finland från Sverige.

Sju officerare undertecknade skrivelsen, däribland Klingspor och Jägerhorn. Det är dessa herrar som man ibland kallar *Anjalamännen*. Att Klingspor under mötet bytte sida var troligen ett uttryck för rädsla inför vad man fruktade skulle bli ett förödande nederlag på slagfältet. Här gällde det att rädda sitt eget skinn. Man kan undra vad Klingspors kungatrogne bror Wilhelm Mauritz hade för åsikt om detta. Att Klingspor inte var populär bland övriga officerare bidrog säkert också till denna vändning. Han hade kommit direkt från det svenska hovet och fått en hög post i Björneborg och det hade väckt avundsjuka bland hans kollegor.

De sammansvurna *Anjalamännen* ställdes nu inför ett nytt problem: hur skulle de kunna överlämna skrivelsen till ryssarna bakom ryggen på Gustav III? Jägerhorn, som tros vara den drivande kraften, tar Klingspor med sig och rider mot den ryska gränsen. Vad som här händer vet man inte. Klingspor återvänder, medan Jägerhorn tar sig vidare till S:t Petersburg och får skrivelsen överlämnad till Katarina II. Jägerhorn kommer tillbaka med ett svar till generalmajor Armfelt. För att göra detta företaget trovärdigt, diktar Jägerhorn ihop en historia om att han och Klingspor blivit tillfångatagna av ryssarna när de var ute och visiterade fältvakterna.

I sitt svar tar Katarina II fasta på strävandena att skilja Sverige från Finland. Dessa strävanden fanns förmodligen inte med i den överlämnade *Liikalanoten*, utan framfördes troligen muntligt av Jägerhorn. Hans agerande ogillades av de övriga sex *Anjalamännen*. Förvirring uppstod bland de sammansvurna. Kungen lyckades på nyåret 1789 häkta Klingspor och flera andra oppositionella. De sattes i fängelse i Åbo. Där väntade man på att vintern skulle möjliggöra en färd på slädar postvägen över Ålands hav. Först den 9 mars 1789 anlände generalmajor Armfelt, överstarna Johan Henrik Hästesko och von Otter, greve Lejonstedt och överstelöjtnanterna Klingspor och af Enehielm till Roslagstull i Stockholm. Året därpå vann svenskarna det sjöslag som ledde till fredsförhandlingar med ryssarna. Fred slöts utan några nya gränsdragningar. Ett helt onödigt krig var slut!

Rättegången mot *Anjalamännen* hölls i Fredrikshof i Stockholm. Samtliga dömdes till döden. Endast en, överste Hästesko, avrättades. Kungen hade gett de inblandade möjlighet till benådning genom skriftlig avbön. Om de skrev under lovade han att förlåta dem allt! Klingspor lär med förakt ha förkastat erbjudandet.

När nu Klingspor står vid skranket och dödsdomen med den hotande arkebuseringen läses upp för honom blir han enligt vittnen fullkomligt från vettet. Han faller på knä framför lärare och präster, kysser deras händer och ber dem att be för hans liv. I nästa stund kan han ändra sig och prata om sin stundande avrättning på ett kallsinnigt sätt: "Det vore väl lika bra att hugga huvudet av mig redan nu, än att vänta!" Dagen före avrättningen blir Klingspor åter helt från vettet. Han kastar sig med huvudet före mot fängelsets stenväggar, biter sig i fingrarna och är bortom all sans.

Avrättningen inställs tills vidare och Klingspor skickas till dårhuset vid Danviken. Några dagar senare, när den akuta dödsfaran var över, blir Klingspor åter någorlunda sig själv. Men vid minsta antydning om avrättning är han på gränsen att falla igenom igen. Många anser att han spelade teater för att rädda sitt liv. Men var och en kan ju fundera över hur man skulle reagera inför en stundande avrättning. På Danviken fann sig Klingspor ganska väl tillrätta. Han tydde sig till folk han kunde lita på och spelade fiol och umgicks flitigt med "Herr Morin" - en intagen köpman.

Ett år senare, 1792, försvinner Klingspor plötsligt från Danviken. Exakt hur det gick till är oklart. Men man vet att han under det fingerade namnet Klingson tog sig hela vägen till Hamburg. På Danviken hette det att Klingspor gått ner sig på isen utanför. Enligt en uppgift hade hans hatt kastats ut på isen för att göra historien trovärdig. Folk skickades också ut för att dragga efter honom. Men de hade sett Klingspor ge sig iväg och skrattade åt historien.

Efter Gustav III död samma år återfick Klingspor ära och gods, dock utan rätt att bosätta sig i Sverige. 1793 köpte han sig en mindre gård, Carolinenhof, vid Reinbeck i Holstein, där även Jägerhorn och de för delaktighet i mordet på Gustav III landsförvisade Carl Fredrik Ehrensvärd och Carl Pontus Lilliehorn bosatt sig. Man kan undra hur livet och samtalen var på denna gård, bland dessa herrar. Jägerhorn tog samma år med sig Klingspor och for till S:t Petersburg där de 1794 lyckades utverka en gratifikation på 5 000 rubel och en årlig pension på 2 000 rubel. Förmodligen ett tack för deras ställningstagande under kriget.

1796 gifte Klingspor sig med Carolina von Goetzel, en dotter till en förmögen holsteinsk ämbetsman. Hon dog i barnsäng 1798. Samma år gifte han om sig, med hennes syster Maria. I det äktenskapet fick han två söner: Georg år 1800, och Otto år 1802. Otto Reinhold Klingspor har hunnit bli 51 år och här lämnar vi honom.

Staffan Klingspor,
april - maj 2001

Carolina Rediviva i Uppsala, Kungliga biblioteket och Krigsarkivet i Stockholm har försett mig med underlag till detta porträtt.